

Syczewski, Tadeusz

Sakrament małżeństwa w nowym Katechizmie Rzymskim

Studia Teologiczne 13, 135-156

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. TADEUSZ SYCZEWSKI

SAKRAMENT MAŁŻEŃSTWA W NOWYM KATECHIZMIE RZYMSKIM

Treść: Wstęp; I. Małżeństwo w Planie Bożym; II. Celebracja Sakramentu Małżeństwa; III. Zgoda Małżeńska; IV. Skutki Sakramentu Małżeństwa; V. Dobra i wymagania miłości małżeńskiej; VI. Domowy Kościół; Zakończenie.

WSTĘP

Kodeks Prawa Kanonicznego¹ określa małżeńskie przymierze między ochrzczonymi mianem sakramentu. Dlatego też między ochrzczonej kobietą i mężczyzną nie może istnieć ważne przymierze, które nie byłoby sakramentem². Teologia małżeństwa zwykła porównywać tę wspólnotę do Przymierza Boga z ludźmi, jako znaku oblubieńczego oddania Chrystusa swojemu Kościołowi i sakramentalnego misterium jedności mężczyzny i kobiety.

Nowy Katechizm Rzymski przypomina w numerze 1601, że małżeńskie przymierze, przez które mężczyzna i kobieta tworzą ze sobą wspólnotę zostało między ochrzczonymi podniesione przez Chrystusa Pana do godności sakramentu³.

Sakrament Małżeństwa w Nowym Katechizmie Rzymskim zajmuje sporo miejsca. Problem ten poruszony został w numerach 1601-1666. Nowy Katechizm Rzymski uwzględnia następujące zagadnienia z tej dziedziny: W rozdziale pierwszym przedstawione zostało małżeństwo w planie Bożym: małżeństwo w porządku stworzenia, małżeństwo pod panowaniem grzechu, małżeństwo pod wychowawczym wpływem Prawa, małżeństwo w Panu, dziewictwo dla Króle-

¹ *Kodeks Prawa Kanonicznego* can. 1055.

² Tamże.

³ *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1601. Vaticano 1992.

stwa. Rozdział drugi zajmuje się celebrowaniem sakramentu małżeństwa. Rozdział trzeci porusza problem zgody małżeńskiej oraz małżeństwa mieszane i różność religii. W rozdziale czwartym przedstawione są skutki sakramentu małżeństwa; wąż małżeński, łaska sakramentu małżeństwa. Rozdział piąty zajmuje się dobrami i wymaganiami miłości małżeńskiej: jedność i nierozzerwalność małżeństwa, wierność miłości małżeńskiej oraz otwarcie na płodność. Rozdział szósty zajmuje się Domowym Kościołem. W podsumowaniu przedstawione są podstawowe prawdy dotyczące sakramentu małżeństwa.

I. MAŁŻEŃSTWO W PLANIE BOŻYM

Bóg od samego początku stworzył osobę na swój obraz i podobieństwo, jako podmiot powołany do miłości, którą jest On sam. Związek człowieka z Bogiem posiada kształty przymierza oblubieńczego⁴. Człowiek od samego początku jest zaproszony do jedności z Bogiem przez miłość. Odpowiedź na propozycję przymierza miłości ze Stwórcą była aktualna od samego początku przez odpowiednie odczytanie i zaaprobowanie swego istnienia jako daru Boga-Stwórcy⁵. Przymierze było zatem wpisane w sam ludzki byt, jako obraz Boga. Skoro stworzenie i zbawienie są ze sobą wzajemnie powiązane, to staje się zrozumiałe, że małżeństwo było przez Boga zamierzone nie tylko jako Jego obraz, lecz także jako typ zbawczego przymierza, które Bóg zawarł z człowiekiem w historii. Przymierze zatem, jako cel jest fundamentem całego rozwoju ludzkich dziejów skierowanych ku Bogu. Zbawcza interwencja Stwórcy sięga aż do wnętrza samego małżeństwa, udoskonalając i przemieniając to, co naturalne⁶. Nowy Katechizm Rzymski podkreśla, że *powołanie do małżeństwa jest wpisane w samą naturę mężczyzny i kobiety — takich jak wyszli z ręki Stwórcy*⁷. Dokument ten, powołując się na Sobór Watykański II przypomina, że związek ten powstaje przez zawarcie umowy małżeńskiej, czyli przez nieodwołalne przymierze, w którym małżonkowie oddają się wzajemnie i ten dar osobowy przyjmują⁸.

Teologia przymierza w Starym Testamencie rozwijała się od początku paralelnie z obrazem małżeństwa. Obraz ten miał dla proroków wartość obiektywnego znaku otwartego na Boga⁹. Już prorocy uznali małżeństwo za rzeczywistość zdolną do ukazania rzeczywistości przymierza pomiędzy Bogiem i ludźmi. Liczne porównania, przedstawiają Boga jako małżonka, zawierającego przymierze ze swoją oblubienicą — Izraelem (por. Oz 1-3; Jr 2,2-25; Ez 16,1-63).

⁴ Por. *Familiaris Consortio*, nr 11.

⁵ Por. J. Bajda, *Chrystus odwołuje się do serca. Wokół problemu interioryzacji*. W: Jan Paweł II, *Mężczyzną i niewiastą stworzył ich. O Jana Pawła II teologii ciała*. Lublin 1987, s. 165.

⁶ Por. J. Grzeškowiak, *Centralne idee teologii małżeństwa*. W: *Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii*. Red. A.L. Szafranski. Lublin 1985, s. 37-38.

⁷ *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1603.

⁸ Por. KDK nr 48; KPK can. 1055.

⁹ Por. Grzeškowiak, *Centralne idee teologii małżeństwa* s. 38.

Prorocy przygotowali świadomość Narodu Wybranego do głębszego i pełniejszego rozumienia samej jedności i nierozzerwalności małżeństwa (por. Mł 2,13-17). To przymierze małżeńskie ma być ciągle wzmacniane poprzez więź z Bogiem i Chrystusem w Eucharystii. Przymierze zatem wymaga nieodwołalnej zgody obojga małżonków, jest unormowane Bożymi prawami i z woli Boga jest trwałe i wyłączne. Nosi ono znamiona największej stałości. Jak słusznie zauważa Nowy Katechizm Rzymski, że *Małżeństwo nie jest instytucją czysto ludzką, chociaż w ciągu wieków mogło podlegać licznym odmianom w różnych kulturach, strukturach społecznych i postawach duchowych. Ta różnorodność nie powinna prowadzić do zapomnienia o wspólnych i trwałych jego rysach. Chociaż godność tej instytucji nie wszędzie ukazuje się z tą samą jasnością (por. KDK 47), to jednak we wszystkich kulturach istnieje pewne zrozumienie dla wielkości małżeńskiego zjednoczenia*¹⁰. Istotą małżeństwa jest zatem przymierze, czyli nieodwołalna zgoda. Punkt ciężkości z kontraktu został przesunięty na historiozbawczy charakter tego sakramentu. Podkreśla się, że tak jak niegdyś Bóg zawarł przymierze miłości i wierności z Narodem Wybranym, tak Jezus Chrystus wychodzi naprzeciw małżonkom w sakramencie małżeństwa i pozostaje z małżonkami po to, aby oni przez obopólne oddanie się sobie miłowali się wzajemnie w trwałej wierności. Stąd idea przymierza znajduje swe dopełnienie w misterium zaślubin Chrystusa z Jego Kościołem. Małżeństwo chrześcijan jest zatem znakiem przymierza Boga z ludźmi.

W Starym Testamencie miłość oblubieńcza staje się obrazem miłości Boga do Narodu Wybranego (Ez 16,5-8). W Nowym zaś św. Paweł ukazuje miłość między Chrystusem a Kościołem jako ideę przewodnią Ludu Bożego. List do Efezjan zawiera fundamentalną naukę Kościoła opartą na doktrynie Pawłowej, który ujmuje Kościół jako Ciało Chrystusa (Ef 5,32). On jest Jego Głową. W stosunku zaś do Chrystusa, Kościół jest Jego Oblubienicą. Z tej analogii Apostoł Narodów wyprowadza teologiczną interpretację małżeństwa. Tak jak Chrystus jest głową i oblubieńcem swego Kościoła, tak mąż jest głową i oblubieńcem swojej żony. Na tej podstawie doktryny pawłowej dopatruje się cała tradycja w życiu małżeńskim odzwierciedlenia związku Chrystusa z Kościołem do Jego Oblubieńca, którym jest Jezus Chrystus. W kontekście *wielkiej tajemnicy* (por. Ef 5,32), którą stanowi przymierze Chrystusa z Kościołem, małżeństwo chrześcijan nie jest tylko związkiem między dwojgiem osób, lecz jest mocno zakotwiczone w Paschalnym Misterium Chrystusa przedłużanym w Jego Kościele¹¹. Dlatego specyfiką chrześcijańskiego małżeństwa, czyli tego związku w *Panu*¹², jest zdolność objawienia więzi, która łączy Chrystusa jako Oblubieńca z Kościołem — Oblubienicą. Stąd małżeństwo wskazuje już nie tylko miłość Boga do człowieka (por. Rdz 1,27), lecz od momentu Wcielenia ma głębszy sens i wymiar. Wyraża bowiem związek Chrystusa z Kościołem: *Dlatego opuści człowiek ojca i matkę, a połączywszy się z żoną swoją, i będą dwoje jednym ciałem.*

¹⁰ *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1603.

¹¹ Por. H. Langhammer, *Małżeństwo w Nowym Testamencie*. ZN KUL 23:1980 nr 1 s. 42.

¹² *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1612.

Tajemnica to wielka, a ja mówię: w odniesieniu do Chrystusa i Kościoła (Ef 5,31-32)¹³.

Małżeństwo jest znakiem osobistej jedności z Chrystusem i znakiem kontynuacji Jego miłości do Ludu Bożego w historii zbawienia (por. 1 J 4,8; Ef 3,15). Uczestnictwo małżonków w Tajemnicy Paschy Chrystusa polega nie tylko na tym, że są oni znakiem Jego miłości do Kościoła, ale tę miłość przedłużają w historii¹⁴. Z każdym z małżonków utożsamia się Chrystus po to, aby wspólnie ukazywali Jego miłość do ludu. Ta więc ze Zbawicielem istniejąca i rozwijająca się stale w życiu małżeńskim sprawa, że jest ono najwspanialszym i najtrwalszym znakiem Kościoła¹⁵.

Żaden inny sakrament nie wchodzi tak głęboko w życie dwojga ludzi, jak małżeństwo. Przez ten związek małżonkowie chrześcijańscy stają się znakiem tajemnicy jedności i płodnej miłości, łączącej Chrystusa z Kościołem i w tej tajemnicy uczestniczą. Związek ten jest nieomylnym znakiem sakramentalnym największej miłości osobowej, jaką Zbawiciel umiłował Kościół. Jeden jest Chrystus i jeden jest Kościół, dlatego też związek małżeński jest wiecznym przymierzem. I tak jak, Oblubieniec nigdy nie opuszcza swej Oblubienicy, nabytej przez Misterium Paschalne, tak mąż i żona przez sakramentalny związek uczestniczą w tej jedności Chrystusa i Kościoła. Mają więc dzielić życie i kobiecy jest wspólnie aż do końca, do śmierci: *Związek małżeński mężczyzny i kobiety jest nierozdzielny: łączy ich sam Bóg: „Co więc Bóg złączył, niech człowiek nie rozdziela”* (Mt 19,6)¹⁶. Wzajemna miłość małżonków do siebie jest paschalna. Chrystus jest Ojcem. Kościół — Matką i z tej analogii płyną przymioty chrześcijańskiego małżeństwa: jedność, bo jeden jest Chrystus, a także nierozdzielność, gdyż Syn Boży wierny jest Kościołowi i nigdy Go nie zdradzi. Dlatego związek Chrystusa z Kościołem jest wiecznym przymierzem (por. Mt 19,4-6).

Nowy Katechizm Rzymski wyraźnie stwierdza, że małżeństwo chrześcijańskie staje się skutecznym znakiem, sakramentalnym przymierzem Chrystusa i Kościoła. Dlatego też skoro małżeństwo między ochrzczonej oznacza i przekazuje łaskę, jest ono prawdziwym sakramentem Nowego Przymierza (por. DS 1800; KPK kan, 1055)¹⁷. Związek ten nazywamy sakramentem ponieważ we wspólnocie małżeńskiej realizuje się to, co stanowi istotę sakramentalnej struktury Kościoła, a mianowicie więc Chrystusa z Jego ludem. Miłość małżeńska jest istotną więzią tego sakramentalnego związku dwojga chrześcijan. Sakramentalność stanu małżeńskiego nadaje mu wymiar kościelno-społeczny. W sakramencie tym Jezus powołuje i wysyła chrześcijańskich małżonków do służby. To sakramentalność czyni z tej wspólnoty społeczność otwartą i apostołską. Sakramentalność ta sprawia to, że związek małżeński jest

¹³ Por. Tamże, nr 1616; Zob. L. Dyczewski, *Podstawowe wartości chrześcijańskiego małżeństwa*. „Obecność” R. 7:1987 s. 70-91.

¹⁴ Por. A.L. Szafranski, *Struktura łaski sakramentu małżeństwa*. CZ 46:1976 f. 2 s. 26-28.

¹⁵ Por. *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1614.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Tamże, nr 1617.

obdarzony powołaniem eklezjalnym. Realizuje się w nim sakramentalny wymiar Kościoła. Następuje połączenie rzeczywistości ludzkiej z boską, widzialnej z niewidzialną w ten sposób, że małżonkowie swoim postępowaniem wyrażają i ujawniają innym zbawcze misterium związku miłości Chrystusa ze swoim Kościołem. Dzięki temu sakramentalnemu charakterowi związek ten objawia nowy sens życia ludzkiego. Ukazuje się tu nowy wymiar jedności osobowej, zakorzenionej w sposób mistyczny w życiu Trójcy Świętej. Światło sakramentu wskazuje w sposób szczególny, że rodzicielstwo jest misją apostołską: *Miłość, którą Bóg błogosławi, ma być płodna i realizować się we wspólnym dziele zachowywania stworzenia: „Bóg im błogosławił, mówiąc do nich: Bądźcie płodni i rozmnażajcie się, abyście zaludnili ziemię i uczynili ją sobie poddaną”* (Rdz 1,28)¹⁸.

W miłości małżeńskiej objawia się miłość samego Boga. Jego to miłość nade wszystko obdarowująca. Sam Bóg jest źródłem tego daru. To Jezus Chrystus daje siłę, by przeżywać małżeństwo w nowych wymiarach Królestwa Bożego, naśladując Chrystusa i idąc za Nim, wyrzekając się siebie, biorąc na swoje ramiona swój krzyż, małżonkowie będą mogli pojąć głębiej pierwotny sens małżeństwa i przeżywać je z pomocą Chrystusa. Ta łaska małżeństwa chrześcijańskiego — jak zauważa Nowy Katechizm Rzymski — jest owocem i źródłem Krzyża Chrystusowego¹⁹.

Skoro Bóg stworzył mężczyznę i kobietę, to ich wzajemna miłość staje się obrazem niezawodnej miłości, jaką Bóg miłuje człowieka (por. Rdz 1,31). Miłość to akt skierowany na jakiś określony i wybrany przedmiot i to taki, który jest zdolny do tego, aby być kochanym a takim przedmiotem jest tylko dobro. W konsekwencji miłość jest spotkaniem z dobrem, składanym z siebie współmałżonkowi. W prawdziwej miłości musi być zachowana godność osoby ludzkiej, jak również jej relacja do Boga. Bardzo ważną cechą miłości małżeńskiej jest jej znajomość pełni. Miłość ta niesie za sobą nie tylko przywileje, ale przede wszystkim wymagania, które charakteryzują prawdziwą miłość. Pełna miłość powinna przejawiać się w gotowości do znoszenia siebie, w przebaczeniu i gotowości pomocy, której oczekuje druga osoba. Miłość ta polega na ograniczeniu swej wolności ze względu na drugiego, a wyraża się ona przede wszystkim w pragnieniu dobra dla drugiej strony i gotowości daru z własnej osoby. Miłość pełna jest bezinteresowna, chce dawać a nie brać. W takiej miłości jest wzajemne obdarowywanie w celu ubogacenia drugiej osoby. Sprawdzianem takiej miłości mogą być tylko czyny i dzieła miłości wiernej i ofiarnej, a nie tylko same uczucia²⁰. Gdy się kocha drugą osobę, to wówczas obejmuje się nie tylko to, co widzialne zmysłami, lecz całe bogactwo duchowej sfery człowieka. Pełna miłość sięga tych miejsc ukrytych, niewyraźalnych i niewidocznych, a więc kieruje się ku wnętrzu drugiej osoby, ku jej tajemnicy. Wówczas jeden partner dla drugiego

¹⁸ Tamże, nr 1604.

¹⁹ Tamże, nr 1615.

²⁰ Por. Bajda, *Powołanie małżeństwa i rodziny. Próba syntezy teologiczno-moralnej*. W: *Teologia małżeństwa i rodziny*. Red. K. Majdański, T. 1. Warszawa 1980 s. 53-60.

staje się osobowym miejscem udzielania się miłości samego Boga. Miłość pełna jest zawsze oparta na łasce Boga, która tę miłość zbawia i Bogiem nasycza.

Prawdziwa miłość jest wspólną drogą wszystkich członków rodziny do doskonałości w Bogu²¹. Małżonkowie chrześcijańscy winni zdawać sobie sprawę z tego, że nie są wolni od upadku i grzechu. Dlatego trzeba im nieustannie wysiłku na rzecz budowania świętości. Winno się to dokonywać głównie przez budowanie jedności i wierności małżeńskiej przez miłość, aby osiągnąć ostateczne szczęście w Bogu, który jest samą świętością. Dwoje chrześcijan połączonych węzłem sakramentalnym, z tytułu ich do świętości mają patrzeć na siebie nie tylko w kategoriach ziemskich, ale i nadprzyrodzonych. Uważać drugiego partnera, swego współmałżonka za dar od Boga. Dlatego też miłość ich do siebie ma wypływać z miłości do Boga i nieustannie być wzbogacana i uszlachetniana elementem nadprzyrodzonym, dając małżonkom poczucie, że są dziećmi Bożymi, żyjącymi w łasce i zdążającymi do świętości. Sakrament małżeństwa zobowiązuje ich do życia w doskonałości, zespolonego jednakową myślą i wspólną świętością²². Integrującym czynnikiem wspólnego ich życia jest życie z Bogiem przez łaskę i miłość. Ponieważ życie w łasce daje poczucie bezpieczeństwa małżonkom i sprowadza pokój do współżycia między nimi²³.

Małżeństwo jest także instytucją świętą w odniesieniu do ostatecznego celu. Tym celem jest nieustanne dążenie dwojga ludzi do świętości, czyli do udziału w Bożej wiecznej miłości w niebie. Zbawienie poszczególnych członków rodziny w dużej mierze zależy od tego, jakim przykładem świecą oni sobie wzajemnie, w jakiej mierze wzajemnie się uświęcają, czy są dla siebie pomocą, czy też przeszkodą na drodze do świętości²⁴. Świętość małżonków zakłada gotowość i jednocześnie zdolność do poświęceń, wyrzeczeń i ofiar²⁵.

Nowy Katechizm Rzymski w ramach rozważań nad małżeństwem w planach Bożych porusza zagadnienie dziewictwa dla Królestwa. Przypomina, że Chrystus jest centrum życia chrześcijańskiego. Więż z Nim zajmuje zasadnicze miejsce przed innymi więzami rodzinnymi czy społecznymi (por. Łk 14,26; Mk 10,28-31). Jednak od samego istnienia Kościoła były takie osoby, które wyrzekły się wielkiego dobra, jakim jest małżeństwo, aby iść za Panem, gdziekolwiek wskaże, by w ten sposób bardziej troszczyć się o sprawy Pana i Jemu się podobać (por. Mt 25,5). Sam zresztą Chrystus powoływał niektórych, aby poszli za Nim i obrali taki styl życia, którego On pozostaje wzorem: *Bo są niezdatni do małżeństwa, którzy z łona matki takimi się urodzili; i są niezdatni do małżeństwa: których ludzie takimi uczynili; a są i tacy bezzenni, którzy dla Królestwa niebieskiego sami zostali bezzenni. Kto może pojąć, niechaj pojmuje* (Mt 19,12)²⁶.

Dziewictwo dla Królestwa niebieskiego jest rozwinięciem łaski chrztu świętego, wyraźnym znakiem wyższości więzi z Panem, radosnego oczekiwania

²¹ Por. Paweł VI, *Trwajcie mocni w wierze*. Kraków 1974 s. 522.

²² Por. KDK 52.

²³ Por. Tamże.

²⁴ Por. W. Schenk, *Zarys nauki przedślubnej*. WUDO 30:1975 nr 3 s. 91.

²⁵ Por. *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1609.

²⁶ Por. Tamże, nr 1618.

Jego powtórnego przyjścia na ziemię. Jest jednocześnie znakiem, który przypomina, że małżeństwo jest *rzeczywistością obecnego wieku, który przemija* (por. Mk 12,25; 1 Kor 7,31)²⁷.

Katechizm Rzymski podkreśla, że obie rzeczywistości: sakrament Małżeństwa i dziewictwo dla Królestwa niebieskiego pochodzą od Jezusa Chrystusa. To On nadaje im sens i obdarza niezbędnymi łaskami (por. Mt 19,3-12). Dlatego też dziewictwo ze względu na Królestwo Boże i chrześcijańskie pojmowanie małżeństwa są nierozdzielne i wzajemnie się wspomagają²⁸. *Dziewictwo i celibat dla Królestwa Bożego nie tylko nie stoją w sprzeczności z godnością małżeństwa, ale je zakładają i potwierdzają. Małżeństwo i dziewictwo to dwa sposoby wyrażenia i przeżywania jednej Tajemnicy Przymierza Boga ze swym ludem. Bez poszanowania małżeństwa nie może istnieć dziewictwo konsekrowane; jeżeli płciowość ludzka nie jest traktowana jako wielka wartość dana przez Stwórcę, traci sens wyrzeczenie się jej dla Królestwa Niebieskiego*²⁹.

II. CELEBRACJA SAKRAMENTU MAŁŻEŃSTWA

W rycie łacińskim małżeństwo między dwojgiem wierzących katolików jest sprawowane podczas Mszy świętej. Podstawową treść teologiczną kryje w sobie już reguła postawiona przez Konstytucję o Liturgii Świętej: *Zwyczajne małżeństwo należy zawierać podczas Mszy św., po odczytaniu Ewangelii i homilii, a przed modlitwą wiernych*³⁰. W sugestii tej jest podkreślony głęboki związek pomiędzy małżeństwem jako znakiem miłości Chrystusa i Kościoła, a Eucharystią, w której ofiarna miłość Chrystusa urzeczywistnia się w każdym czasie jako szczyt i źródło całej liturgii oraz całego życia chrześcijańskiego. Związanie sakramentu małżeństwa ze Mszą św. było zawsze czymś postulowanym w Kościele rzymskim³¹.

To w Eucharystii realizuje się pamiątka Nowego Przymierza, przez które Chrystus na zawsze zjednoczył się z Kościołem, swoją umiłowaną Oblubienicą, za którą wydał samego siebie³². Miłość małżeńska nie może istnieć bez ofiary. To ofiara uczy małżonków samej kultury współżycia. Chrystusowa ofiara jest wezwaniem, aby małżonkowie uczyli się samych siebie składać w ofierze. Jest to apel o nieustanny wzrost miłości aż do Chrystusowej pełni³³. Dlatego słuszne

²⁷ Tamże, nr 1619.

²⁸ Por. Tamże, nr 1620.

²⁹ FC, nr 16.

³⁰ KL 78; Por. OSM, nr 6; Św. Kongregacja Obrzędów. *Instrukcja Inter Oecumenici 26 września 1964 nr 70*. AAS 56: 1964 s. 893; *Druga Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu wiernych do małżeństwa i o duszpasterstwie rodzin oraz wprowadzeniu nowego obrzędu sakramentu małżeństwa z 11 III 1975*. W: *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski 1964-1985* s. 47-54.

³¹ Por. KL 61; FC, 67.

³² Por. KK 6; *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1621.

³³ Por. KDK 48; B. Nadolski, *Dlaczego małżeństwo podczas Mszy św.? „Msza święta”*. R. 158:1970 s. 42-44; Tenże. *Odnowa liturgii a rodzina*. AK 64:1972. T. 78 s. 470-481.

jest, aby małżonkowie przypieczętowali swoją zgodę na wzajemne oddanie się sobie przez dar własnego życia, jednocząc się z ofiarą Chrystusa za Kościół, uobecnioną w ofierze eucharystycznej³⁴. Autentyczne małżeństwo chrześcijańskie musi tkwić głęboko w Najświętszej Ofierze. Jest ona centrum życia chrześcijańskiego, a więc także i samego małżeństwa. Ona jest mocą, która jest konieczna do codziennego wytrwania w miłości, wierności i uczciwości małżeńskiej, którą dwoje chrześcijan przyrzeka sobie w chwili zawierania związku małżeńskiego. Małżonkowie chrześcijańscy od samego początku poprzez udział we Mszy św. i komunii pogłębiają swoją miłość wzajemną i uczą się doskonałej miłości do dzieci. Sam obrzęd małżeństwa jako sakramentalny akt uświęcenia winien być sam w sobie ważny, godny i owocny i dlatego też w ramach przygotowania narzeczonych do małżeństwa należy omówić również najważniejsze prawdy o Mszy św. oraz problem czynnego udziału w Eucharystii. Wypada też, jak zauważa Nowy Katechizm Rzymski, aby przyszli małżonkowie przygotowali się do obrzędu swych zaślubin przez przystąpienie do Sakramentu Pokuty. Naczelnym zadaniem duszpasterza jest przygotowanie nupturientów, aby sakrament małżeństwa był zawsze zawierany w czasie liturgii eucharystycznej.

W Kościele łacińskim uważa się, że to sami małżonkowie jako szafarze łaski Chrystusa udzielają sobie sakramentu małżeństwa, wypowiadając wobec Kościoła swoją wolę bycia razem do śmierci³⁵. W liturgiach zaś wschodnich przypomina Nowy Katechizm Rzymski szafarzem sakramentu jest kapłan bądź biskup, który po przyjęciu wzajemnej zgody małżonków koronuje kolejno męża i żonę na znak zawartego małżeńskiego przymierza³⁶.

Różne zaś liturgie zawierają wielkie bogactwo modlitw błogosławieństwa i epiklezy upraszającej Boga o potrzebne łaski i błogosławieństwo dla małżonków. W epiklezie tego sakramentu małżonkowie otrzymują Ducha Świętego jako więź miłości Chrystusa i Kościoła (por. Ef 5,32)³⁷. To właśnie Duch Święty jest pieczęcią ich przymierza, źródłem ich miłości oraz mocą, w której będzie się odnawiać ich wierność³⁸.

III. ZGODA MAŁŻEŃSKA

W numerze 1625 Nowego Katechizmu Rzymskiego jest zaznaczone, że zawierającymi małżeńskie przymierze są mężczyzna i kobieta, ochrzczeni i wolni, którzy wyrażają w sposób wolny swoją zgodę. Dalej wyjaśnia dokument, że być stanu wolnego oznacza: nie być poddanym przymusowi i nie mieć żadnej przeszkody ze strony Prawa naturalnego czy kościelnego³⁹. Kościół uważa, że

³⁴ Por. *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1622.

³⁵ Por. Tamże, nr 1623.

³⁶ Por. Tamże.

³⁷ Por. *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1624.

³⁸ Por. Tamże.

³⁹ Por. Tamże, nr 1625.

wolność decyzji co do zawarcia tego sakramentalnego związku jest nieodzownym elementem, który *stwarza małżeństwo*⁴⁰. Zgoda jest aktem osobowym, bez której nie ma małżeństwa. Przez tę zgodę małżonkowie wzajemnie się sobie oddają i przyjmują jako dar samego Boga⁴¹. Ta zgoda, która jednoczy małżonków na całe życie, znajduje swe dopełnienie w tym, że dwoje *stają się jednym ciałem* (por. Rdz 2,24; Mk 10,8; Ef 5,31). Zgoda ma być aktem woli każdego z partnerów, wolnych od jakiegokolwiek przymusu. Jeśli nie ma wolności małżeństwo od samego początku jest nieważne⁴². Dlatego też z tej racji lub też z innych przyczyn, które czyni małżeństwo nieważnym od samego początku, Kościół, po dokładnym zbadaniu sytuacji przez odpowiedni Sąd Kościelny, może orzec *nieważność małżeństwa* czyli stwierdzić, że faktycznie małżeństwo nigdy nie istniało. W tej sytuacji obie strony są stanu wolnego i mogą ponownie wstąpić w związki małżeńskie, mając na uwadze naturalne zobowiązania wynikające z poprzedniego związku⁴³. Kapłan lub diakon przyjmuje zgodę małżonków w imieniu Kościoła i udziela im błogosławieństwa Kościoła⁴⁴.

Kościół wymaga także od wiernych kościelnej formy zawierania małżeństwa⁴⁵. Składa się na to wiele racji: małżeństwo sakramentalne jest aktem liturgicznym i stąd należy je zawierać podczas publicznej liturgii Kościoła, małżeństwo wprowadza do określonego, Kościelnego Orda, stwarza prawa i obowiązki w Kościele między małżonkami i ich dziećmi, publiczny charakter wyrażonej zgody chroni małżonków i pomaga im zachować wierność⁴⁶.

Małżeństwo jako środowisko wzrostu dwu największych wartości osobowych: życia i miłości, wymaga także szerszego i gruntowego przygotowania do małżeństwa, aby sakrament małżeństwa był aktem wolnym i odpowiedzialnym i żeby przymierze małżeńskie miało mocne i trwałe podstawy ludzkie i chrześcijańskie⁴⁷. Przygotowanie do małżeństwa chrześcijańskiego jest sprawą pilną z racji zwiększającej się liczby rozwodów i nieodpowiedzialnego rodzicielstwa. Potrzebę takiej formacji wyostrza fakt laicyzacji, przesunięcia akcentu na sprawy ekonomiczne, materialne oraz podważanie samych etycznych zasad chrześcijańskich. Zjawiska te kształtują u wielu ludzi, a przede wszystkim u młodzieży wypaczony pogląd na małżeństwo, jego istotę i zadania. Poglębione i dobrze zorganizowane przygotowanie do małżeństwa daje okazję młodym ludziom do ukazania chrześcijańskiej wizji małżeństwa. Mistagogia taka stwarza jednocześnie sposobność do kształtowania u młodzieży dojrzałej postawy religijnej. Przygotowanie dalsze do małżeństwa dokonuje się we wczesnym dzieciństwie w samej rodzinie. Ona jest uprzywilejowanym miejscem przygotowania młodych

⁴⁰ KPK, kan. 1057; Por. *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1626.

⁴¹ Por. KDK 48,1; Por. KPK, kan. 1057.

⁴² Por. KPK, kan. 1101, kan. 1103.

⁴³ Por. KPK, kan. 1071; Zob. *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1629.

⁴⁴ Por. *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1630.

⁴⁵ Por. KPK, kan. 1108.

⁴⁶ Por. *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1631.

⁴⁷ Por. Tamże, nr 1632.

ludzi do małżeństwa. Na jej łonie powinno się młodych *odpowiednio i w stosownym czasie pouczać o godności, zadaniu i dziele miłości małżeńskiej, aby nauczenni szacunku dla czystości, mogli przejść we właściwym wieku od uczciwego narzeczeństwa do małżeństwa*⁴⁸.

To przygotowanie zmierza przede wszystkim do ukazania prawidłowego wzorca rodziny, do wypracowania cnót: czystości i ofiarnej miłości, które ułatwiają dobre i szczęśliwe współzycie rodzinne. W samej rodzinie kształtuje się umiejętność dojrzałego patrzenia na małżeństwo. Prawidłowe wychowanie rodzinne, które jest podstawą kształtowania dojrzałej osobowości dzieci i młodzieży oraz doświadczenia wyższych wartości w okresie dzieciństwa jest najwspanialszym etapem przygotowania do życia małżeńskiego i rodzinnego. Początek wychowania religijnego należy w domu rodzinnym wiązać z chwilą kształtowania się osobowości poprzez odniesienia rodziców do dziecka⁴⁹.

Ważnym etapem w przygotowaniu do sakramentalnego małżeństwa jest katechizacja dzieci i młodzieży w wieku szkolnym. Jest ona kontynuacją i pogłębieniem formacji w przygotowaniu do tego misterium, opierając wszystko o ducha modlitwy i ofiarnej miłości. Ważne jest tu dopełnienie naturalnych podstaw przez Słowo Boże głoszenie na lekcjach religii, w kościele czy przy innych okazjach. Dlatego też wielka jest rola duszpasterzy w tej mierze⁵⁰.

W przygotowaniu bliższym do małżeństwa winno się w różnym zakresie i formie przekazywać wiedzę z dziedziny fizjologii oraz dotyczące tej problematyki wyniki psychologii, jak i innych nauk antropologicznych. Pomocne w tej mierze mogą okazać się zarówno formy nauczania Kościoła jak, np. encyklika Pawła VI *Humanae vitae*, Jana Pawła II encyklika *Familiaris Consortio*, Kongregacji Doktryny wiary *Donum vitae* lub Instrukcje Episkopatu Polski, a także fachowe omówienie tych dokumentów czy klasyczne dzieła teologiczno-moralne, filozoficzne, etyczne czy psychologiczne.

Nowy Katechizm Rzymski porusza także sprawę małżeństw mieszanych (między katolikami i ochrzczonymi nie-katolikami). Dokument ten podkreśla, że problem ten wymaga szczególnej uwagi współmałżonków i duszpasterzy. Szczególnej uwagi zaś wymagają przypadki małżeństw, gdzie występuje różność religii (między katolikami a osobami nieochrzczonymi)⁵¹.

Jednak różnica wyznania nie stanowi nieprzekraczalnej przeszkody do zawarcia sakramentalnego małżeństwa, jeśli małżonkowie są zdolni dzielić się tym, co każde z nich otrzymało od swojej wspólnoty i jeśli wzajemnie od siebie uczyć się będą przeżywania swojej wierności wobec Chrystusa. Trudności małżeństw mieszanych wynikają z faktu, że podział chrześcijan nie został jeszcze przewyżniony. Stąd różnorodność religii w niektórych wypadkach może

⁴⁸ KDK 49.

⁴⁹ Por. J. Wilk, *Rodzina pierwszym Seminarium. „Seminare”* 1979 s. 97-108; Tenże. *Wychowanie religijne dziecka w wieku przedszkolnym*. W: *Dziecko*. red. W. Piwowarski, W. Zdanowicz, Warszawa 1983 s. 131-132.

⁵⁰ Por. *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1632.

⁵¹ Por. Tamże, nr 1633.

spotęgować te trudności i mogą stanowić one źródło napięć w małżeństwie, zwłaszcza w odniesieniu do wychowania dzieci⁵². Należy jednak zaznaczyć, że jedność wyznania w rodzinie jest ze wszech miar pożądaną, gdyż jest podstawą trwałości i szczęścia małżeńskiego. Pouczenia te nie mogą jednak naruszać zasady wolności sumienia w podjęciu decyzji narzeczonych⁵³. Gdy jednak strona akatolicka pragnie pozostać przy swoim wyznaniu, duszpasterz nie powinien czynić nic takiego, co by mogło stronę akatolicką zniechęcić. Jednak przypomina Nowy Katechizm Rzymski, że zgodnie z prawem obowiązującym w Kościele łacińskim małżeństwo mieszane potrzebuje dla swej ważności wyraźnego zezwolenia władzy kościelnej⁵⁴. W przypadku zaś różności religii dla ważności małżeństwa wymagana jest wyraźna dyspensa od przeszkody⁵⁵, której udzielić może ordynariusz miejsca, jeśli istnieje słuszna i poważna przyczyna. Muszą być jednak spełnione następujące warunki: należy złożyć przyrzeczenie, że wszystkie dzieci zostaną ochrzczone i wychowane w Kościele katolickim, obydwie strony mają być pouczone o celach oraz istotnych przymiotach małżeństwa, których nie może wykluczać żadna ze stron⁵⁶.

Wskazane jest, aby zorganizować wspólne duszpasterstwo dla małżeństw mieszanych. Jego zaś zadaniem byłaby pomoc udzielana tym parom do przeżywania swojej szczególnej sytuacji w świetle wiary. Duszpasterstwo to zapewne byłoby wielką pomocą w przewyciężaniu napięć wynikających z przyjętych zobowiązań wobec siebie, jak również wobec swoich wspólnot kościelnych. Przede wszystkim należy zachęcać do rozwijania tego, co jest wspólne w ich wierze i do szacunku dla tego, co ich dzieli⁵⁷. W małżeństwach mieszanych strona katolicka ma szczególne zadania: *Uświęca się bowiem mąż niewierzący dzięki swej żonie, podobnie jak świętość osiągnie niewierząca żona przez „brata”* (por. 1 Kor 7,14). Katechizm podkreśla, że wielką radością dla współmałżonka chrześcijańskiego i dla całego Kościoła jest, jeśli świętość życia jednej strony doprowadzi w sposób wolny do nawrócenia drugiej strony na wiarę chrześcijańską (por. 1 Kor 7,16). Prawdziwa miłość małżeńska, pokora i cierpliwość w praktykowaniu cnót rodzinnych, jak również wytrwała modlitwa mogą być ogromną pomocą dla strony niewierzącej w przyjęciu łaski nawrócenia⁵⁸.

IV. SKUTKI SAKRAMENTU MAŁŻEŃSTWA

Nowy Katechizm Rzymski, powołując się na Kodeks Prawa Kanonicznego przypomina, że z ważnego małżeństwa powstaje między mężem a żoną

⁵² Por. Tamże, nr 1634.

⁵³ Por. *III Instrukcja Episkopatu Polski w sprawie duszpasterstwa małżeństw o różnej przynależności kościelnej z 11 III 1987 rozdz. IV 1-3.*

⁵⁴ Por. KPK, kan. 1124; *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1635.

⁵⁵ Por. Tamże, kan. 1086.

⁵⁶ Por. Tamże, kan. 1125; *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1635.

⁵⁷ Por. *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1636.

⁵⁸ Por. Tamże, nr 1637.

węzeł z natury swej wieczysty i wyłączny. Małżonkowie chrześcijańscy przez sakrament małżeństwa są wzmocnieni i jakby konsekrowani do wypełniania obowiązków swego stanu i godności⁵⁹. Źródłem tej łaski jest Chrystus Pan. To On daje małżonkom moc i siłę w podnoszeniu się po upadkach, przebaczenia sobie wzajemnie, wzajemnego noszenia swoich ciężarów (por. Ga 6,2). To Jezus Chrystus w sakramencie małżeństwa pomaga im, aby byli *sobie wzajemnie poddani w bojaźni Chrystusowej* (por. Ef 5,21) i przede wszystkim mają się miłować miłością nadprzyrodzoną, delikatną i płodną. Tak jak każdy z siedmiu sakramentów, tak Małżeństwo jest rzeczywistym znakiem dzieła zbawienia. Zaślubieni uczestniczą w nim we dwoje, jako para, *do tego stopnia, że pierwszym i bezpośrednim skutkiem małżeństwa nie jest łaska nadprzyrodzona, ale chrześcijańska więź małżeńska, komunია dwojga typowo chrześcijańska, ponieważ przedstawia tajemnicę Wcielenia Chrystusa i Tajemnicę Jego Przymierza. (...) Miłość zmierza do jedności głęboko osobowej, która nie tylko łączy w jedno ciało, ale prowadzi do tego, by było tylko jedno serce i jedna dusza. Wymaga ona nierozzerwalności i wierności w całkowitym wzajemnym obdarowaniu i otwiera się ku płodności*⁶⁰.

Węzeł małżeński jest ustanowiony przez samego Boga, stąd zawarte i dopełnione małżeństwo osób ochrzczonych nie może być w żaden sposób nigdy rozwiązane: *Węzeł wynikający z wolnego, ludzkiego aktu małżonków i ze spełnienia małżeństwa, jest odtąd rzeczywistością nieodwołalną i daje początek przymierzcu zagwarantowanemu wiernością Boga. Kościół nie ma takiej władzy, aby wypowiadać się przeciw postanowieniu Bożej mądrości*⁶¹. Kto zatem raz zawarł ważne przymierze małżeńskie, związany jest jego prawami.

V. DOBRA I WYMAGANIA MIŁOŚCI MAŁŻEŃSKIEJ

Nowy Katechizm Rzymski mówiąc o dobrach i wymaganiach miłości małżeńskiej podkreśla przede wszystkim jedność i nierozzerwalność małżeństwa, wierność miłości małżeńskiej oraz otwarcie na płodność⁶². Już na samym początku tych rozważań podkreśla tę prawdę, że miłość małżeńska zawiera jakąś całkowitość, na którą składają się wszystkie elementy osoby — impulsy ciała i instynktu, siła uczuć i przywiązania dążenie ducha i woli⁶³. Nowy Katechizm Rzymski powołując się na Adhortację Papieża Jana Pawła II *Familiaris consortio* przypomina, że *Miłość zmierza do jedności głęboko osobowej, która nie tylko łączy w jedno ciało, ale prowadzi do tego, by było tylko jedno serce i jedna dusza*⁶⁴. Dlatego też miłość małżeńska wymaga nierozzerwalności i wierności w całkowitym wzajemnym obdarowaniu i otwieraniu się ku płodności⁶⁵.

⁵⁹ Por. KPK, kan. 1134.

⁶⁰ FC; Por. *Humanae vitae*, nr 9; *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1642.

⁶¹ *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1640; Por. KPK, kan. 1141.

⁶² Por. Tamże, nr 1643-1654.

⁶³ Por. FC, nr 13.

⁶⁴ Por. Tamże.

⁶⁵ Por. Tamże; Zob. *Humanae vitae*, nr 9; *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1643.

1. Jedność i nierozzerwalność małżeństwa

Przez jedność i nierozzerwalność należy tutaj rozumieć trwałą monogamię, a więc współzycie jednego mężczyzny i jednej kobiety. Poligamia jest sprzeczna z równą godnością i miłością małżeńską, która jest jedyna i wyłączna⁶⁶. Już w pojęciu jedność zawarte jest zobowiązanie do chowania wierności i wyłączność aż do końca trwania tego związku, którego istnienie może zakończyć śmierć jednego ze współmałżonków⁶⁷. Małżonkowie *powołani są do ciągłego wzrostu w tej komunii poprzez codzienną wierność małżeńską obietnicy obopólnego całkowitego daru*⁶⁸.

Miłość małżeńska pozostaje zatem obca wszelkiemu rodzajowi podziałom mężczyzny i kobiety. Mają oni kierować się w życiu miłością niepodzielną⁶⁹. Małżonkowie wiążą się ze sobą w tym celu, aby ich życie zespoliło się do tego stopnia, aby nie byli już dwojgiem, lecz stanowili jedną niepodzielną wspólnotę życia i miłości. Ponieważ w ten sposób i przez takie życie wypełniają Chrystusowe wezwanie do trwałej i niepodzielnej jedności jaka zachodzi między mężem a żoną⁷⁰. Nowy Katechizm Rzymski cytując Pismo Święte mówi dobitnie: *A tak już nie są dwoje, lecz jedno ciało* (Mt 19,6).

Specyficzna relacja małżonków między sobą oraz ich odniesienie do miłości Chrystusa i Kościoła realizuje się tylko i wyłącznie w jedności i nierozzerwalności ich sakramentalnego związku. Pan Jezus podkreśla w Przymierzu małżeńskim zespolenie się dwojga ludzi w jednym organizmie. Jak poszczególnych części ciała nie można oddzielić od całości bez szkody dla organizmu, tak i małżeństwa nie wolno zrywać, bo ono jest święte i nierozzerwalne. Tak jak Chrystus i Kościół są nierozzerwalnie ze sobą złączeni, tak mają trwać w jedności chrześcijańscy małżonkowie. Mają oni być od momentu zawarcia małżeństwa złączeni na zawsze, aż do śmierci⁷¹. Małżeństwo sakramentalne jest zatem znakiem osobistej, nieodłącznej jedności z Chrystusem⁷²: *Miłość małżonków wymaga ze swej natury jedności i nierozzerwalności ich osobowej wspólnoty, która obejmuje całe ich życie*⁷³. I dalej podkreśla Nowy Katechizm, że małżonkowie *powołani są do ciągłego wzrostu w tej komunii poprzez codzienną wierność małżeńską obietnicy obopólnego całkowitego daru*⁷⁴. To wzajemne oddanie się ma charakter osobowy i moralny, a nie jest tylko powierzchownym przeżyciem. W konsekwencji ta wspólnota osób pociąga za sobą jedną i nierozzerwalną oraz

⁶⁶ Por. FC, nr 19; *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1643.

⁶⁷ Por. OSM, nr 50; Mt 19,6; Rdz 2,24.

⁶⁸ FC, nr 19; Por. *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1644.

⁶⁹ Por. KDK 49; Rdz 2,18-24; Mt 19,3-6; Mk 10,6-9.

⁷⁰ W. Więsyk, K. Wojaczek, *Urzeczywistnianie się Kościoła w małżeństwie i rodzinie. W: Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii*. Red. A. L. Szafranski. Lublin 1985 s. 232-233.

⁷¹ Zob. E. Marczevska, *Eucharystia w małżeństwie i rodzinie*. „Novum” 1980 nr 9 s. 131.

⁷² Zob. J. Duss von Werdt, *Ehe. W: Handbuch der Pastoraltheologie*. Bd. 5. Freiburg i Br 1972 s. 99-100.

⁷³ *Catechismo della Chiesa Cattolica*, nr 1644.

⁷⁴ FC, nr 19; Por. *Catechismo*, nr 1644.

trwała, wzajemną przynależność małżonków do siebie. To przymierze małżeńskie sprawia, że kobieta i mężczyzna nie tylko wzajemnie się sobie oddają i przyjmują, ale jednocześnie podejmują życiowe zobowiązanie do jedności i nierozzerwalności, wyłącznej i nieodwołalnej. Obowiązek takiej jedności i trwałości małżeńskiej znajduje swoje uzasadnienie w dobrze rozeznanej strukturze rodziny i jej zapotrzebowań⁷⁵.

Pierwowzorem jedności małżeńskiej jest jedność i wzajemne udzielanie się osób w Trójcy Świętej. Misja małżeńska polega na odczytaniu i realizacji jedności i miłości małżeńskiej, na odwzorowaniu tej jedności i wzajemnego oddania jakie mają miejsce w Trójcy Świętej. Małżeństwo, które zachowuje całą symbolikę jedności ciała czerpaną z pierwszego stworzenia zostaje szczególnie konsekrowane przez Ducha Świętego w sakramencie małżeństwa, aby w swojej jedności symbolizowało zbawczą jedność Kościoła z Chrystusem. Jeden jest Zbawiciel i jeden jest Kościół i stąd sakramentalny związek może być tylko i wyłącznie między jednym mężczyzną i jedną kobietą⁷⁶. Prawdę tę podkreśla Nowy Katechizm Rzymski: *Ta ludzka wspólnota jest potwierdzona, oczyszczona i dopełniona przez wspólnotę w Jezusie Chrystusie, daną przez sakrament małżeństwa. Pogłębia się ona przez życie wspólną wiarą i przez wspólne przyjmowanie Eucharystii*⁷⁷.

Nierozzerwalność i jedność małżeńska, wyrastająca z samego podłoża prawa naturalnego znajduje swoje potwierdzenie i sformułowanie w pozytywnych zarządzeniach samego Boga, jak również w wypowiedziach Chrystusa⁷⁸.

2. Wierność miłości małżeńskiej

Kolejnym dobrem i wymogiem miłości małżeńskiej według Nowego Katechizmu Rzymskiego jest wierność miłości małżeńskiej. Przymiot ten wpływa i ściśle powiązany jest z jednością i nierozzerwalnością małżeńską.

Miłość małżeńska z natury swej wymaga od małżonków trwałej wierności⁷⁹. Pełna wierność wymagana jest dlatego, ponieważ wewnętrzna jedność męża i żony polega przede wszystkim na wzajemnym oddaniu się dwojga osób⁸⁰. Jak podkreśla Nowy Katechizm Rzymski wypływa to z wzajemnego daru, jaki składają sobie małżonkowie⁸¹. W życiu małżeńskim trwanie w wierności ukazuje prawdziwą naturę tego związku, która polega głównie na objawieniu tajemnicy wzajemnej wierności między Chrystusem a Kościołem⁸². Jest to możliwe dzięki

⁷⁵ Por. St. Smoleński, *Podstawowe problemy norm etycznych życia małżeńskiego i rodzinnego*. AK 67:1975. T. 84 s. 40-41.

⁷⁶ Por. A. Zuberbier, *Teologia dzisiaj*. Katowice 1975 s. 313.

⁷⁷ *Catechismo*, nr 1644.

⁷⁸ Por. KDK 49; *Catechismo*, nr 1645; Paweł VI, *Nauczanie społeczne. Przemówienia i inne dokumenty kościelne 1970*. Warszawa 1972 s. 77-83; *Wypowiedzi i dokumenty kościelne. Małżeństwo i rodzina w nauce Kościoła*. „Novum” 1980 nr 9 s. 9.

⁷⁹ Por. KDK 48.

⁸⁰ Por. Tamże.

⁸¹ Por. *Catechismo*, nr 1646.

⁸² Por. Tamże, nr 1647.

łascie udzielonej przez Chrystusa w sakramencie małżeństwa. Małżonkowie mają być sobie wierni w doli i niedoli. Ich wzajemna miłość zakłada gotowość do podejmowania ofiar: znoszenie siebie w cierpliwości, przekazywania życia, troski o dom i religijne wychowanie dzieci. Wierność małżeńska zobowiązuje małżonków do dawania świadectwa, często w bardzo trudnych warunkach⁸³.

Młodzi małżonkowie muszą zdawać sobie sprawę z tego, że ich miłość z chwilą zawarcia ślubu nie jest jeszcze gotowa. Ona wymaga ciągłego rozwoju, wzbogacania i pogłębiania drogą wzajemnych ustępstw z ich strony, poświęceń, kompromisów w procesie wzajemnej adaptacji⁸⁴. Stąd wierność małżeńska potrzebuje także pomocy ze strony duszpasterstwa, ukazującego potrzebę jej rozwoju i zwracającego uwagę na niebezpieczeństwa jej zagrażające. Stymulatorem dla rozwoju miłości małżeńskiej staje się modlitwa dwojga ludzi za siebie, jak również ich częste uczestnictwo w Eucharystii⁸⁵.

Nowy Katechizm Rzymski mówi o tym, że w życiu małżeńskim istnieją sytuacje, kiedy współżycie małżeńskie z różnych przyczyn staje się niemożliwe. W takich sytuacjach Kościół dopuszcza fizyczną separację małżonków i zaprzestanie współżycia. Jednak małżonkowie są przed Bogiem nadal mężem i żoną i żadną miarą nie mogą zawrzeć nowego sakramentalnego związku. Kościół i cała wspólnota chrześcijańska jest zobowiązana do udzielania pomocy tym małżeństwom⁸⁶.

Nowy Katechizm Rzymski mocno przypomina tę prawdę, że Kościół stoi na stanowisku, że żadną miarą nie może uznać ważności nowego związku, dopóki istnieje pierwsze małżeństwo. Pragnie w tym być wierny samemu Chrystusowi, który mówi: *Kto oddala żonę swoją, a bierze inną, popelnia cudzołóstwo względem niej i jeśli żona opuści swego męża, a wyjdzie za innego, popelnia cudzołóstwo* (Mk 10,11-12). Jeśli zaś rozwiedzeni zawarli cywilnie drugi związek małżeński, to wykroczyli przeciw prawu Bożemu. Stąd też nie mogą oni przystępować do Komunii św. do momentu, dopóki trwa ta sytuacja. Nie mogą też pełnić pewnych obowiązków kościelnych. Pojednanie w Sakramencie Pokuty może być udzielone tylko tym małżonkom, którzy żałują, że złamali znak Przymierza i wierności Chrystusowi, jak również zobowiązują się do tego, że będą żyć w całkowitej wstrzeźliwości⁸⁷.

Tym osobom, które żyją w sytuacji związku cywilnego, ale zachowują wiarę i pragną wychować po chrześcijańsku dzieci, duszpasterze, cała wspólnota parafialna powinni okazywać dużą troskę, aby nie czuli się odłączeni od wspólnoty kościelnej, w której życiu powinni uczestniczyć. Przede wszystkim powinni być zachęceni do słuchania Słowa Bożego, do uczestniczenia we Mszy świętej ale nie mogą być dopuszczeni do komunii świętej, należy zachęcać ich do głębokiej modlitwy, do czynienia dobra, do inicjatyw na rzecz sprawiedliwości,

⁸³ Por. Tamże, nr 1648.

⁸⁴ Por. P. Poręba, *Z pomocą duszpasterską młodym małżeństwom*. HD 42:1973 cz. 1. s. 24-25.

⁸⁵ Por. B. Łobodzińska, *Miłość, małżeństwo*. Warszawa 1971 s. 141n.

⁸⁶ Por. FC nr 83; KPK, kan. 1151-1155.

⁸⁷ Por. *Catechismo*, nr 1650.

do chrześcijańskiego wychowania dzieci, do czynów pokutnych, aby w ten sposób pomnażali w sobie i wypraszali u Boga potrzebne im łaski⁸⁸.

3. Otwarcie na płodność

Miłość małżeńska uczestniczy w odwiecznej miłości samego Boga: *Z samej natury swojej instytucja małżeństwa oraz miłość małżeńska nastawione są na rodzenie i wychowywanie dzieci, co stanowi jej jakby szczytowe uwieńczenie*⁸⁹. W ten sposób małżonkowie, uczestnicząc w Bożej miłości, stają się współpracownikami miłości Boga — Stworzyciela. Misja ta w sposób specyficzny spoczywa na barkach małżeństwa, które jest jej odpowiednim podmiotem rodzicielskim. Z drugiej strony powołanie to posiada wymiar ogólnoludzki. Dlatego misja ta spełniana jest przez małżonków z tytułu ogólnoludzkiej odpowiedzialności, a nie tylko z osobistych celów małżeństwa⁹⁰.

Prawdziwa miłość między małżonkami szuka swego przedłużenia w potomstwie. Zmierza ona ku dziecku i jest otwarta na nowe życie. Ten cel wspólnoty dwojga osób wyraża dobitnie Nowy Katechizm Rzymski powołując się na Sobór Watykański II: *Dzieci są najcenniejszym darem małżeństwa i rodzicom przynoszą najwięcej dobra. Bóg sam to powiedział: nie jest dobrze człowiekowi być samemu (Rdz 2,18), i uczynił człowieka od początku jako mężczyzną i niewiastę (Mt 19,4); chcąc dać mu pewne specjalne uczestnictwo w swoim własnym dziele stwórczym, pobłogosławił mężczyźnie i kobiecie mówiąc: bądźcie płodni i rozmnażajcie się (Rdz 1,28). Dlatego prawdziwy szacunek dla miłości małżeńskiej i cały sens życia rodzinnego zmiernają do tego, żeby małżonkowie nie zapoznając pozostałych celów małżeństwa, skłonni byli mężnie współdziałać z miłością Stwórcy i Zbawiciela, który przez nich wciąż powiększa i wzbogaca swoją rodzinę*⁹¹. Ludzką płodność należy zatem widzieć w kategoriach daru Bożego. Dzieci są największym skarbem i dobrem rodziców. Dlatego też z faktu, że dziecko jest darem udzielającego się Boga, nie jest ono własnością rodziców, lecz przede wszystkim należy ono do Stwórcy. Ludzka płodność obejmuje również ukształtowanie całego człowieka, także jego ducha. Dlatego też małżeństwo jest tym bardziej płodne, im więcej zanurzone jest w wartościach duchowych⁹². Przekazywanie nowego życia jest upodobnieniem się do samego działania Boga⁹³. Posłannictwo rodzicielskie jest w ścisłej i stałej relacji do mocy samego Stwórcy. To posłannictwo otrzymali małżonkowie od Boga w tym celu, aby urzeczywistniać w ludzkim wymiarze Jego i swój plan miłości⁹⁴. Małżonkowie chrześcijańscy w tym sakramencie otrzymują specjalne łaski do spełniania obowiązków zakreślonych przed nimi. Pomoc ta wymaga współpracy z ich

⁸⁸ Por. FC nr 84; *Catechismo*, nr 1651.

⁸⁹ KDK 48.

⁹⁰ Por. M. Tschuchke, *Małżeństwo i rodzina w świetle odnowionej liturgii sakramentu małżeństwa*. AK 67:1975. T.84 s. 87-88.

⁹¹ KDK 50; Por. HV, nr 9.

⁹² J. Salij, *Przymioty małżeństwa sakramentalnego*. ChWS 30:1978 nr 7-8 s. 864-868.

⁹³ Por. FC nr 13.

⁹⁴ Por. HV, nr 8.

strony. Powołanie małżeńskie do służby życiu nakłada odpowiedzialność na małżonków za godne poczęcie i przyjście na świat człowieka i dziecka Bożego, za każde życie ludzkie, za świętość ciała i domowego środowiska miłości, za odpowiedni kształt życia społecznego sprzyjający pełnemu rozwojowi człowieka⁹⁵. Miłość w rodzinie musi być skierowana w sposób szczególny i sobie właściwy ku rodzeniu i wychowaniu potomstwa. Małżeństwa chrześcijańskie winny posiadać tyle dzieci, ile ich są w stanie dobrze wychować, choć należy podkreślić, że przekazywanie życia powinno być hojne, ale też i rozropne. Nade wszystko nie może być przypadkowe, lecz powinno być świadome i przemyślane, czyli *odpowiedzialne rodzicielstwo*⁹⁶.

Odpowiedzialne rodzicielstwo wymaga także tego, by każde dziecko było chciane i kochane przez rodziców.

Kościół zdecydowanie odrzuca i wprost potępia to wszystko, co prowadzi do obezplodnienia aktu płciowego przez różnego rodzaju środki antykoncepcyjne. Papież Paweł VI mówi na ten temat, że należy odrzucić to wszystko, co w przewidywaniu zbliżenia małżeńskiego, czy też podczas jego trwania, miałyby za cel uniemożliwienie poczęcia⁹⁷. Antykoncepcja narusza bowiem płodny charakter zjednoczenia fizycznego małżonków, godzi również w dobro wspólnoty małżeńskiej. Jest też złem moralnym, ponieważ jest zaprzeczeniem etycznej istoty samego aktu małżeńskiego.

Kolejnym zagadnieniem, związanym ze służbą życiu jest wychowanie dziecka. Nowy Katechizm Rzymski podkreśla, że płodność miłości małżeńskiej rozciąga się także na owoce życia moralnego, duchowego i nadprzyrodzonego, jakie rodzice przekazują swoim dzieciom przez wychowanie⁹⁸. Problem ten, jak stwierdza Jan Paweł II (...) *wyplywa z najbardziej pierwotnego powołania małżonków do uczestnictwa w stwórczym dziele Boga: rodząc w miłości nową osobę, która sama w sobie jest powołana do wzrostu i rozwoju, rodzice tym samym podejmują zadanie umożliwienia jej życia w pełni ludzkiego*⁹⁹.

Prawo i obowiązek małżonków do wychowania swych dzieci jest czymś zasadniczym i jako taki związany jest z rodzeniem nowego życia¹⁰⁰. Wychowanie rodzinne musi położyć akcent na stronę religijną dzieci i młodzieży. Należy dbać o odpowiednią atmosferę domową, w której dziecko czułoby się dobrze. Rodzice nie mogą zapomnieć o tym, że jednym z bardzo ważnych środków dobrego wychowania dzieci, jest ich żywy udział w praktykach religijnych. Rodzice mają za zadanie kształtować w dzieciach najważniejsze wartości życia ludzkiego. Dzieci muszą nauczyć się właściwej wolności, co do dóbr materialnych i odpowiedniej hierarchii między nimi. Mają nabyć także poczucie sprawiedliwo-

⁹⁵ Por. Bajda, *Powołanie do małżeństwa i rodziny* s. 88-89.

⁹⁶ *Deklaracja o przerywaniu ciąży* nr 14.

⁹⁷ Por. HV, nr 14; Por. K. Majdański, *Wspólnota życia i miłości: zarys teologii małżeństwa i rodziny*. Poznań 1979.

⁹⁸ Por. *Catechismo*, nr 1653.

⁹⁹ FC, nr 36.

¹⁰⁰ Por. Tamże.

ści społecznej, która prowadzi w dalszej konsekwencji do poszanowania godności drugiego człowieka¹⁰¹.

Nowy Katechizm Rzymski porusza problem tych małżeństw, których Bóg nie obdarzył potomstwem. Podkreśla tę prawdę, że ci małżonkowie mimo to mogą mieć życie małżeńskie, w pełni wartościowe po ludzku i po chrześcijańsku. Małżeństwo ich może jak najbardziej promieniować płodnością miłości, otwarcia na innych i ofiary¹⁰².

VI. DOMOWY KOŚCIÓŁ

Jezus Chrystus pragnął urodzić się i wychować w łonie Świętej Rodziny z Nazaretu. Kościół jak stwierdza Nowy Katechizm Rzymski jest *rodziną Bożą*. Od początku istnienia jego załączkiem byli często ci, którzy z *całym swoim domem* stawali się ludźmi wierzącymi¹⁰³. Kiedy nawracali się i przyjmowali wiarę, pragnęli, aby także *cały ich dom* osiągnął zbawienie¹⁰⁴ (por. Dz 16,31). Dlatego też rodziny te przyjmując wiarę były ogniskami życia chrześcijańskiego w niewierzącym świecie.

W obecnych czasach rodziny chrześcijańskie mają ogromne znaczenie jako ogniska żywej i promieniującej wiary. W dokumentach Soboru Watykańskiego II¹⁰⁵, jak również we współczesnych nam dokumentach Urzędu Nauczycielskiego Kościoła¹⁰⁶, małżeństwo i rodzina określone zostały wyraźnie mianem *Kościola domowego*¹⁰⁷. Podstawę do takiego mówienia o małżeństwie i rodzinie, daje fakt, że małżeństwo chrześcijan jest sakramentem, który ze swej natury jest kościolotwórczy¹⁰⁸. Chrześcijańskie małżeństwo i rodzina przez swoje ukierunkowanie eklesjalne tworzy wspólnotę — Kościół¹⁰⁹.

Kiedy mówimy, że rodzina jest *Kościółem domowym*, to winniśmy mieć na uwadze to, że to sam Bóg zakłada fundament pod rodzinę, która ma być Jego świątynią. W tym *domowym sanktuarium*, każdy jego członek jest owocem woli Boga, który pragnie istnienia człowieka.

Z tego faktu, że małżeństwo i rodzina jest *domowym sanktuarium* wypływają konkretne cele. Jednym z bardzo ważnych zadań rodziny jako *domowego Kościoła* jest udział w urzeczywistnianiu Kościoła i rozwoju ludzkiej społeczności. W łonie rodziny rodzice są *przy pomocy słowa i przykładu dla dzieci swoich pierwszymi zwiastunami wiary* pielęgnując właściwe każdemu z nich

¹⁰¹ Por. Tamże, nr 37.

¹⁰² Por. *Catechismo*, nr 1654.

¹⁰³ Por. Dz 18,18.

¹⁰⁴ Por. *Catechismo*, nr 1655.

¹⁰⁵ Por. KK 11; DA 11.

¹⁰⁶ Por. FC, nr 21.

¹⁰⁷ *Catechismo*, nr 1656.

¹⁰⁸ Por. Marczewscy, *Kościół domowy. Ocena pojęć*. W: *Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii*. Red. A.L. Szafranski. Lublin 1985 s. 246.

¹⁰⁹ KL 59.

powołanie, ze szczególną zaś troskliwością powołanie duchowe¹¹⁰. Treść tego posłannictwa przez urzeczywistnianie się Kościoła w małżeństwie i rodzinie istnieje w realizacji funkcji prorockiej, kapłańskiej i królewskiej. Życie chrześcijańskiej rodziny jako *domowego Kościoła* jest więc uzależnione od kontaktu ze Słowem Bożym. Jeśli rodzina karmi się tym Słowem w codziennym życiu, to wówczas mocniej i pełniej obecny jest Jezus Chrystus. W takiej atmosferze ukształtowanej na Słowo Bożym możliwy jest wzrost wiary¹¹¹.

Wszyscy członkowie rodziny mają za zadanie przepowiadać Ewangelię, jak również podlegają ciągłej ewangelizacji¹¹². Małżeństwo i rodzina będąc *domowym sanktuarium* dzięki Słowu Bożemu i świadectwu życia wychowuje swoich członków do odpowiedzialności za Kościół¹¹³.

Rodzice mają prawo i obowiązek nauczania religijnego swoich dzieci. Tę władzę dał im Kościół. Dlatego też, by rodzina urzeczywistniała Kościół w tej mierze musi być przede wszystkim zespólna wewnętrznie, żyć atmosferą miłości i otwarcia się na innych¹¹⁴. W szczególny sposób realizuje się kapłaństwo chrzcielne ojca rodziny, matki, dzieci i wszystkich domowników. Rodzina jest pierwszą szkołą życia chrześcijańskiego, jak również szkołą bogatszego człowieczeństwa¹¹⁵.

To właśnie w rodzinie, jak zauważa Nowy Katechizm Rzymski uczy się dziecko wytrwałości i radości pracy, miłości, otwartości, przebaczenia, nawet wielokrotnego, a przede wszystkim oddawania czci Bogu przez modlitwę i ofiarę swego życia. Dlatego jednym z bardzo ważnych czynników działalności Kościoła jest jego liturgia. Funkcja kapłańska sprawowana jest nie tylko przez duchownych, ale także i świeckich¹¹⁶. Liturgia domowa powiązana jest w sposób szczególny z wychowaniem religijnym dziecka. Powiązanie liturgii rodzinnej z kościelną jest różnorakie. Rodzina wychowuje swych członków przez liturgię domową, kształtuje postawy, warunkujące odpowiednie i godne uczestnictwo w liturgii Kościoła parafialnego¹¹⁷.

Wychowanie do liturgii polega przede wszystkim na wyrobieniu pewnych nawyków religijnych, na wprowadzeniu do życia modlitewnego, do przyjmowania sakramentów świętych. Dlatego właśnie w tym *małym Kościele* — *Ecclesia domestica* powinno rozwijać się życie modlitwy, kształtować drogi do dialogu wiary¹¹⁸. Rodzina zatem jest sama w sobie wspólnotą liturgiczną i to w sposób zasadniczy i specyficzny. Modlitwa w rodzinie, bądź też sprawowanie sakramentów, jeśli przyjmowane są w duchu oddawania czci Bogu, przyczyniają się do wzrostu Kościoła.

Istotne znaczenie dla rodziny i urzeczywistniania Kościoła w tej wspólnotcie mają sakramenty święte, a zwłaszcza etapy samej inicjacji chrześcijańskiej. Cała liturgia rodzinna, tradycje domowe, a zwłaszcza praktykowane inspiracją

¹¹⁰ KK 11; Por. *Catechismo*, nr 1656.

¹¹¹ Por. H. Wistuba, *Rodzina — Wychowanie — Katechizacja*. Kat. 21:1977 s. 113.

¹¹² Por. EN, nr 71.

¹¹³ Por. DWCH 1,3; DA 10.

¹¹⁴ Por. *Catechismo*, nr 1657.

¹¹⁵ Por. KDK 48.

¹¹⁶ Por. KK 10.

¹¹⁷ Por. DWCH 2.

¹¹⁸ Por. Więsyk, Wojaczek, *Urzeczywistnianie się Kościoła* s. 214-215.

chrześcijańską, wspólne przeżycie świąt i niedziel oraz okresów liturgicznych, wreszcie przeżywanie sakramentów świętych, swój punkt kulminacyjny osiągają we wspólnym uczestnictwie w Eucharystii¹¹⁹.

Rodzina chrześcijańska jako *domowy Kościół* nie może zamknąć się sama w sobie. Elementem zespalałym wspólnoty jest miłość, przyjaźń, wzajemne niesienie różnego rodzaju pomocy, świadczenie dobra na każdy dzień, czy też wymiana doświadczeń¹²⁰. Rodzina nie odegra żadnej roli apostołskiej w świecie współczesnym, gdy wprawdzie sama nie stanie się dla swoich członków ogniskiem miłości, życzliwości i dobra. Wartościowa, pełna aktywności rodzina jest w stanie przemienić swoje środowisko, choćby na wąskim odcinku, wychodząc naprzeciw palącym potrzebom swoich bliźnich. Nawet drobne gesty codziennego dnia mają tu ogromną wartość. Jest tyle przeróżnych możliwości do zrobienia w tej mierze, np. pomoc rodzinom wielodzietnym, potrzebującym, matkom samotnie wychowującym dzieci. Rodziny mogą zrobić dobrego przez otwarcie się na innych ludzi, bezinteresownej gotowości służenia i gościnności, pomoc dla rodzin dotkniętych alkoholizmem, czy też obciążonych innego rodzaju nałogami. Otwarte oczy i serca potrafią dostrzec istniejące i pilne potrzeby¹²¹. Przykładem w tej mierze może być praca Rodziny Rodzin, Oaz Żywego Kościoła, czy grup *neokatechumenalnych, które przynoszą wiele pięknych owoców*¹²².

Rodzina jako *domowy Kościół* ma swoją określoną rolę do zrealizowania we współczesnym świecie. Rodzina musi włączyć się czynnie w życie społeczne, ekonomiczne i polityczne, broniąc swoich interesów w narodzie i kształtując taką rzeczywistość, która zapewniłaby jej wszechstronny głęboki rozwój. *Domowy Kościół* musi czynnie włączyć się w życie państwa i całego narodu, zwłaszcza w te dziedziny, gdzie idzie o dobro rodziny. Na szczególne podkreślenie zasługuje tu działanie rodziny w środowisku pracy, szkoły, wszelkiego rodzaju imprez kulturalnych i odpoczynkowych. Pięknym przykładem aktywności społecznej rodzin w naszym narodzie jest ich zaangażowanie w duszpasterstwo rodzin.

Nowy Katechizm Rzymski w ramach zagadnienia *domowego Kościoła* wspomina o tych, którzy ze względu na konkretne warunki, w jakich muszą żyć — są szczególnie bliscy Jezusowi, a zatem zasługują na specjalną troskę i miłość Kościoła, a szczególnie duszpasterzy. Dotyczy to tych wszystkich, którzy żyją w celibacie, bez ludzkiej rodziny. Wśród nich są tacy, którzy przeżywają swój los w duchu Błogosławieństw, służąc Bogu i bliźniemu w sposób wzorowy. Dlatego też, jak podkreśla to Nowy Katechizm Rzymski: *trzeba przed nimi wszystkimi otworzyć drzwi rodzin, „domowych Kościołów” i wielkiej rodziny, jaką jest Kościół. „Nikt nie jest pozbawiony rodziny na tym świecie: Kościół jest domem i rodziną dla wszystkich, a szczególnie dla utrudzonych i obciążonych* (por. Mt 11,28)¹²³. Zadanie społeczne i polityczne rodziny wchodzi w zakres funkcji

¹¹⁹ Por. Tamże s. 222-227.

¹²⁰ Por. DA 17.

¹²¹ Por. Mierzwiński, *Elementy teologii* s. 242.

¹²² Por. E. Weron, *Laikat i apostołstwo*. Paris 1973 s. 152-155. Autor podaje wiele form takiego apostołstwa małych wspólnot. Weron podaje także opinie teologów, którzy przychylnie odnoszą się do tego typu problemu.

¹²³ Por. FC, nr 85; Zob. *Catechismo*, nr 1658.

królewskiej, w której małżonkowie biorą udział na mocy sakramentu małżeństwa, otrzymawszy tym samym obowiązek, od którego żadną miarą nie mogą się uchylić. Wielką pomocą w tym jest łaska, która daje im moc i siłę do wypełniania swego posłannictwa. Stąd rodzina jako *domowy Kościół* poddana jest problemom społecznym i narodowym¹²⁴. Dlatego zadaniem rodziny jest wypracować u swych członków cnoty społeczne takie jak: prawda, wolność, sprawiedliwość i miłość. Rodzina ma za zadanie popieranie różnego rodzaju stowarzyszeń powołanych do bronienia godności rodziny i ładu międzynarodowego¹²⁵.

Na podstawie powyższych rozważań można powiedzieć, że rodzina ma wymowę społeczną i kościelną, jest wspólnotą otwartą na inne rodziny, pociągą za sobą skutki prawne i religijne, angażując tym samym z konieczności Kościół i państwo. Małżeństwo nie jest samotnością tylko we dwoje. Jest fundamentem każdej wspólnoty, każdej rodziny. Stąd też posłannictwo i oblicze rodziny chrześcijańskiej, żadną miarą nie mogą być zrozumiane w inny sposób, jak tylko poprzez relację do tajemnicy Kościoła. Wzorem do wypełniania tego rodzaju posłannictwa dla małżeństw sakramentalnych będzie zawsze Rodzina Nazaretańska¹²⁶.

ZAKOŃCZENIE

Istotą małżeństwa jest przymierze, czyli nieodwołalna zgoda, przez którą mężczyzna i kobieta stanowią między sobą intymną wspólnotę życia i miłości. Z natury swej jest ona nastawiona na dobro współmałżonków, a także na zrodzenie i wychowanie dzieci. Małżeństwo ochrzczonych zostało podniesione przez Chrystusa Pana do godności sakramentu. Sakrament ten jest znakiem jedności Chrystusa i Kościoła. Daje on małżonkom łaskę miłowania się tą miłością, jaką Chrystus umiłował swój Kościół. Łaska sakramentu doskonali zatem ludzką miłość małżonków, umacnia ich nierozzerwalną jedność i uświęca ich na drodze do wieczności.

Małżeństwo opiera się na zgodzie tych, którzy je zawierają, to znaczy na woli wzajemnego i nieodwołalnego oddania się sobie w celu przeżywania przymierza miłości wiernej i płodnej. Katechizm Rzymski podkreśla, że istotne dla małżeństwa sakramentalnego są: jedność, nierozzerwalność i otwarcie na płodność. Poligamia jest nie do pogodzenia z jednością małżeństwa; rozwód niszczy to, co Bóg złączył; wyeliminowanie płodności odwraca życie małżeńskie od dziecka, które jest *najcenniejszym darem małżeństwa*¹²⁷. Chrześcijańskie małżeństwo jest miejscem, gdzie dzieci otrzymują pierwsze pouczenie o wierze. Dlatego też wspólnota życia i miłości słusznie jest nazwana *domowym kościołem*, wspólnotą łaski i modlitwy, szkołą wszelkich cnót ludzkich i chrześcijańskiej miłości.

¹²⁴ Por. FC, nr 47.

¹²⁵ Por. Tamże nr 48.

¹²⁶ Por. P.F. Palmer, *Konieczność teologii małżeństwa*. Com 1:1980 nr 5 s. 29-30; B. Lewandowski, *Sakrament wielki w Chrystusie i w Kościele*. AK 73:1981. T.97 s. 437-439.

Zawarcie powtórnego małżeństwa przez rozwiedzionych, póki żyje prawowity współmałżonek, sprzeciwia się woli samego Boga. Osoby takie nie są oddzielone od Kościoła, ale nie mogą przystępować do Komunii św. Będą jednak one prowadzić życie chrześcijańskie zwłaszcza wychowując swoje dzieci w wierze.

IL SACRAMENTO DEL MATRIMONIO NEL NUOVO CATECHISMO DELLA CHIESA CATTOLICA

RIASSUNTO

Il sacramento del Matrimonio è segno dell'unione di Cristo e della Chiesa. Esso dona agli sposi la grazia di amarsi con l'amore con cui Cristo ha amato la sua Chiesa. La grazia del sacramento perfeziona così l'amore umano dei coniugi, consolida la loro unità indissolubile e li santifica nel cammino della vita eterna. L'alleanza matrimoniale, mediante la quale un uomo e una donna costituiscono fra loro un'intima comunione di vita e di amore, è stata fondata e dotata di sue proprie leggi dal Creatore. Per sua natura è ordinata al vero bene dei coniugi così come alla generazione e all'educazione della prole. Tra battezzati essa è stata elevata da Cristo alla dignità di sacramento.

Questo mistero è grande; lo dico in riferimento a Cristo e alla chiesa (Ef 5,32). La rivelazione del mistero nascosto di Dio trova nel matrimonio la sua figura simbolica, è per questo l'amore di Cristo per la chiesa diventa punto di riferimento obbligato e sacramentale della società coniugale; infatti d'ora in poi è il rapporto Cristo-chiesa che rivive nel matrimonio. Così il matrimonio cristiano si situa nel cuore del mistero del Cristo e vive della gratuità e della fedeltà dell'amore del Cristo, vive cioè del rischio dell'alleanza, perchè ormai le attitudini rispettive di Cristo e della chiesa comandano quelle dello sposo e della sposa. Il matrimonio non è più dominato, come nell'AT, dal dovere religioso di assicurazione una discendenza, ma dalla costituzione di una comunità d'amore e di fedeltà, avente come fondamento e modello quella del Cristo e della chiesa.

L'unità, l'indissolubilità e l'apertura alla fecondità sono essenziali al matrimonio. La poligamia è incompatibile con l'unità del matrimonio; il divorzio separa ciò che Dio ha unito; il rifiuto della fecondità priva la vita coniugale del suo *preziosissimo dono*, il figlio. (*Gaudium et spes*, 50).

Il focolare cristiano è il luogo in cui i figli ricevono il primo annuncio della fede. Ecco perchè la casa familiare è chiamata a buon diritto *la Chiesa domestica*, comunità di grazia e di preghiera, scuola delle virtù umane e della carità cristiana.

Il nuovo matrimonio dei divorziati, mentre è ancora vivo il coniuge legittimo, contravviene al disegno e alla Legge di Dio insegnati da Cristo. Costoro non sono separati dalla Chiesa, ma non possono accedere alla Comunione eucaristica. Vivranno la loro vita cristiana particolarmente educando i loro figli nella fede.

¹²⁷ KDK 50.